

Ahogy még Saljapin, Pablo Casals látta...

A Duna-part „elsüllyedt” palotája újra életre kelt

24 429 hrsz. — E helyrajzi szám alatt található fővárosunkban a neoklasszikus és a romantikus építészeti stílus két legnagyobb magyar mesterének remekét, a Vigadót, a hajdani Redoutot. Ismét pompázik, megnyitásra vár. A tavasz, március vége, április eleje már a Vigadó estjeire küldi a meghívókat, az áprilisi hangversenyprogramok színhelei közt már a Vigadó is szerepel. Ismét — mondjuk — mert hányszor is hullott alá, s hányszor kelt életre újra?!

Az első bálók

Pollack Mihály első kiemelkedő pesti alkotása. Gondolata a pozsonyi színház példájából született. A koronázó városban, az 1740-es években a színház a táncteremmel együtt épült. Amikor II. József Pozsonyból Budára helyezte a kormányzerveket, napirendre került a színházépület, a bál- és fogadóterem építése. 1808. tavaszán indultak meg az alapozási munkák; Pollack 1816-ban kapott megbízást a régi tervek átdolgozására. Munkája, kora egyetemes építészetiéből is kimagaslik. 1833-ban készült el a pesti Redout.

Az első bálók. „A Redoutban lezajlott a Nőegylet játékony célú bálja. Körülbelül 1200 főnyi előkelő közönség jelent meg, de Pest nemes érzületére, játékonkodó szívére vall, hogy számosan akadtak, anélkül, hogy vigadni akartak volna. Megállapítottuk, hogy a hangászok szerszámai pontosan és előnyösen vannak kiosztva, az új zenekari tagok sorában akad, aki mesterségének igazi művésze. A zenét a terem minden zugában pompásan lehetett hallani, egyetlen hangja sem ment veszendőbe. A zenekart Scheller úr az 5. pattantyús ezred karmestere vezényelte, Strauss úron kívül még nem élveztünk Pesten karnagyot, ki ilyen zenéi érzékkel rendelkezett...”

A vendégművészek sorát a bécsi valcerkirály vezette. Harmincegy muzikusával, három estét adott a Redoutban. Majd Liszt Ferenc következett a pesti árvízkarosultak javára.

1848-ban a forradalmi országgyűlés ülésezett itt, 49-ben Hentzki osztrák tábornok a budai várból esztelen ágyúzásával rommá lövette.

Vigadó — romantikus stílusban

A klasszicista Vigadó, vagyis a Redout helyén, Feszl Frigyes kelti életre romantikus stílusban az új Vigadót. (Hildnek

volt egy terve az újjáépítésre 1853-ban, jóvá is hagyták, de anyagiak hiányában...) Rengeteg gáncs éri —, de mi újat nem ér gáncs?! —: hiányzik a homlokzaton a főpárkány, a terem „szörnyű magasságát” bírálják: „tán nem túlzunk, hogy alig van közterem bármely európai városban, mely a miénkkel legalább roppant-ság tekintetében mérközhethet”. Mégis, romantikus építészetiünk egyik jelentős alkotása, az európai mezőnyben is az elsők közt a helye.

A nyitás. „Az 1865-i farsang fő eseménye a Redout teremnek megnyitása volt. Már hónapok óta ez képezte a kíváncsiság tárgyát, jobbra csak erről beszélgetett a pesti ember, s szerette elképzelni, hogy a hatalmas termekben, mily szépen fog hangzani a magyar zene, s mi ennél is édesebb, a magyar szó”.

Az első bálon kevesen jelentek meg, alig 600-an. De azért nem lehetett oly csendes ez az első nyitóbál. „Történt sok kihágás, mely bálba nem járja. Festői, eredeti, és sok egyéb lehet, ha valaki a Komlóban muzikálta magát, de ilyen helyen nem való. Pedig egy némely bővérű szittyafi félrevágott kalappal húzatta...”

Mai neve ekkor honosodott meg. „A jóízű Vigadó szót, mint legmagyarabbat hihetőleg elfogadják, a bérlők által használatba vett Vigadót pedig elhagyják. Mert annál még jobb a Gondilla vagy a Díszcsárda név is”. A Bálház, Bálak, Gyönyörde, Idénylő, Gondilla, tiszavirág-életű nevek, maradt végérvényesen: Vigadó.

A zene otthona

A díszlépcsőt eredeti állapotában állították újjá. Ki mindenki taposta? (A beruházó

mérnökétől kértem, mikor járt először a Vigadóban? „Szabolcsból, a háború alatt Pestre jöve, akkor valaki azt mondta, a Vigadóba telepedett át a lakáshivatal, ott kérjünk lakást.”) Liszt hangversenyt adott az udvarnak, amikor „Bösendorfer zongoragyáros is jelen volt. Wagner Bayreuth javára hangversenyez. Saljapin megy fel ezeken a lépcsőkhöz, Pablo Casals, Sztravinszkij itt dirigálta a Tűzmadárt; Berlioz, Brahms, Dvorak, Debussy, Ravel: még 1942-ben is a zene otthona. De már megszólalnak a légvédelmi szirénák. Óvóhelyé alakítják át a Vigadó alsó szintjeit. 1945 ostroma romba dönti.

1945 óta? Először az életveszély elhárítása volt a feladat... A városnak élni kellett, nem Vigadót építeni. De azért mégis!

Idézniem kell az Akadémia egyik megállapítását: „a 45-ös kiégés után a főlépcsőházban levő freskók még megmenthetők lettek volna. Az azóta eltelt időszak viszontagságai többet pusztítottak, mint a II. világháború hadi cselekményei.”

— Amikor idejöttünk 1963-ban — mondja a kísérőm, a beruházást vezető mérnök —, beázott a lépcsőház. A nagyterem horganyzott bádoggal volt lefedve —, a háború után nem volt horgany —, s bizony, majd 20 év alatt, szinte szitává vált. Legalább évente kellett volna mázolni... De most ne a múltól beszéljünk, hanem az örömeink adjunk hangot: a Duna-partnak egy elsüllyedt palotája feltámadt, él! Valamennyiünk gyönyörűségére.

Kőbányai György

Régi fényben

Hauer Lajos felvételei